

Buiten natuurterreinen aan behoefte voldoen

NIEUWE GOLFBANEN IN DE DUINEN ONGEWENST

Theo Verstrael

In Nederland zullen in het jaar 2000 zo'n 100.000 golfers actief zijn. Dat is het visioen van de Nederlandse Golf Federatie, die deze prognose baseert op de recente sterke toename in belangstelling voor de golfsport. Om aan alle belangstellenden voldoende mogelijkheden te bieden, moeten er tussen nu en 2000 tenminste 100 nieuwe golfbanen bijkomen, naast de reeds bestaande 32 banen. De NGF verwacht daarvan in het algemeen een 'grote verrijking voor natuur en landschap'.

In verscheidene duingebieden zijn nieuwe golfbanen gepland. Van enige verrijking zal hier echter geen sprake zijn: iedere golfbaan in de duinen zal een grote en onomkeerbare aanslag op landschap, flora en fauna betekenen.

Golf behoorde in Nederland tot voor kort tot de echte elite-sporten. De zeer hoge lidmaatschapsgebieden, de schaarste aan golfbanen en onbekendheid met de sport zijn hieraan mede debet. Door verschillende oorzaken is hierin de afgelopen 10 jaar een duidelijke kentering gekomen. Vooral de toegenomen hoeveelheid vrije tijd en de groeiende belangstelling voor (buiten)sport en ontspanning hebben hierbij een belangrijke rol gespeeld. Bovendien zijn er de laatste jaren 4 openbare golfbanen geopend, waar iedereen voor een gering bedrag kan kennismaken met golf; met name de openbare baan in het recreatiegebied Spaarnwoude heeft veel bijgedragen aan de popularisering.

Maar ook door andere factoren heeft het golfen de wind in de rug gekregen:

- grote (beweerde) interesse vanuit het buitenlandse bedrijfsleven, dat zich eventueel in Nederland wil vestigen;
- grotere bekendheid met golf via TV (Super Channel!), mode en buitenlandse vakanties;

Desondanks zal golf toch een van de duurste en meest ruimteverslindende sporten blijven.

Prognose

In figuur 1 is de groei van het aantal geregistreerde golfers in de periode 1950-1985 weergegeven, waarbij de sterke stijging vanaf 1975 opvalt. Juist omdat deze sterke toename van recente datum is en omdat de achterliggende oorzaken voor de groei naar verwachting de komende jaren niet wezenlijk zullen veranderen verwacht de NGF dat de stijging

zich onverminderd zal voortzetten. Haar prognose is dan ook dat in het jaar 2000 zo'n 100.000 mensen in clubverband de golfsport zullen beoefenen (de stippellijn in figuur 1), waarvoor 100 à 150 golfbanen beschikbaar moeten komen. Dit betekent dat in de nabije toekomst veel nieuwe banen zullen moeten worden gerealiseerd, want momenteel zijn er 'slechts' 32 golfbanen in Nederland. Hoewel Nederland eigenlijk al 'vol' is, blijft de NGF optimistisch over de realisering van haar plannen, die maar liefst 5.000 à 10.000 ha ruimtebeslag zullen gaan vergen. Golfen is immers een rustige en gezonde sport, die in de buitenlucht kan worden beoefend temidden

van het groene gras van de 'tees' (afslagpunt), de 'fairways' (grasbanen) en de 'greens' (gemillimeterd gras met de hole) en de kruiden, struiken en bomen van de 'roughs' (beplantingen). In golferskringen wordt dan ook vaak betoogd dat de aanleg van nieuwe golfbanen 'een verrijking voor natuur en landschap' betekent (4). Regelmatig baseren zij zich op Mörzer Bruyns (2), die de natuurwaarden op 5 reeds lang bestaande golfbanen inventariseerde. Zijn gegevens zijn echter anekdotisch en berusten niet op systematisch onderzoek. Bovendien kan met deze gegevens onmogelijk een vergelijking worden gemaakt tussen bestaande natuurwaarden en de natuurwaarden na aanleg. Een schoolvoorbeeld van oneigenlijk gebruik van een zeer summiere inventarisatie!

De duinen als golfterrein?

Naar aanleiding van de groeiende populariteit van het golfen zijn overal in Nederland plannen ontwikkeld voor nieuwe banen. Het zal geen verbazing wekken dat duingebieden erg in trek zijn als lokatie. Het van nature glooiende landschap en de ligging dichtbij grote bevolkings-, recreatie- en zakencentra maken de duinen in de ogen van veel plannenmakers bij uitstek geschikt. In tabel 1 staan de plannen voor nieuwe golfbanen in de duinen opgesomd evenals de 4 reeds bestaande banen; in figuur 2 is de globale situering weergegeven (uit 5).

De grote aandacht voor de duinen als potentieel golfterrein is zeer verontrustend. Van de grote natuurwaarden, die de duinen bezitten in de vorm van een zeer rijke flora en fauna, zal bij aanleg van een golfbaan niets overblijven. De bestaande, in horizontale en verticale richting gevarieerde bodemopbouw zal volledig verdwijnen om plaats te maken voor een eenvormige bodemstructuur, die geschikt is voor inzaaien van tredresistente grassen (die van nature weinig in de duinen voorkomen!). Wanneer de grasmat goed aanslaat zal er intensief onderhoud moeten worden gepleegd, waarbij het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen en bemesting onontbeerlijk zijn. Hierdoor zullen de duinen op en rond de nieuw aan te leggen golfbanen niet alleen vervuild raken, maar ook veel

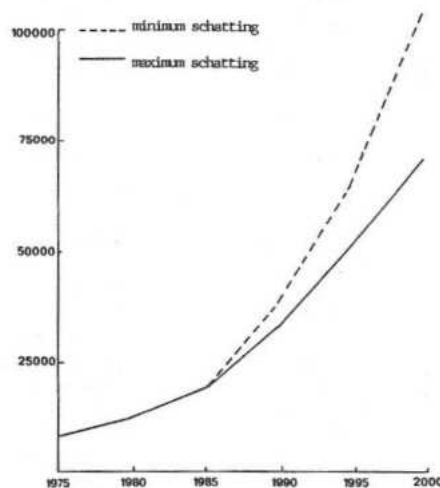

Fig. 1. Groei van het aantal geregistreerde golfers in de periode 1950-1985, met de daarbij behorende prognose (uit 4).

Fig. 2. Bestaande en geplande golfbanen in de Nederlandse duinen (uit 5).

voedselrijker worden.

De aanleg van een golfbaan zal de installatie van een drainagesysteem met zich meebrengen, waardoor de bestaande waterhuishouding ernstig zal worden verstoord. Bovendien zal bij het grasmat-onderhoud beregening moeten worden toegepast waarvoor grondwater zal worden gebruikt. Verdroging van het naburige duingebied zal het gevolg zijn. Van de oorspronkelijke fauna, met name de broedvogels, zal weinig overblijven als gevolg van verstoring en biotoopvernietiging. Tenslotte zal waardevol duinterrein moeten worden opgeofferd voor de aanleg van toegangswegen, restaurants en parkeerplaatsen (zie o.a. 1, 3). Deze aanslagen zullen slechts ten goede komen aan de leden van de golfclub; vanachter hoge hekken of slagbomen kunnen de overige gebruikers van het duin 'meege-nieten'.

Alternatieven

De Stichting Duinbehoud vindt dat er in geen geval nieuwe golfbanen in de duinen mogen worden aangelegd (net zomin als in andere natuurgebieden). In stedelijke randzones, bufferzones tussen stedelijke gebieden, grootschalige recreatieprojecten en verder op voormalige vuilnisbelten en uit productie genomen land-

bouwgronden zijn voldoende goede alternatieven voorhanden. Op termijn moet tevens worden gestreefd naar sanering van de bestaande banen in de duinen.

In deze opstelling wordt de stichting gesteund door het regeringsbeleid: de Minister van Landbouw en Visserij, die tevens verantwoordelijk is voor het beleid t.a.v. openluchtrecreatie en natuurbehoud, heeft herhaaldelijk (o.a. op het eerste Internationale Duinkongres in Leiden) aangekondigd dat nieuwe golfbanen in natuurgebieden onaanvaardbaar zijn.

Golfbaan op Schouwen-Duiveland: waar het mis ging

Bij de eerste echte test-case bleek dit beleid echter niet zo standvastig te zijn als werd gehoopt. Bij Haamstede op Schouwen-Duiveland is een nieuwe golfbaan gepland op de overgang van landbouwgebied naar de binnenduinrand. Het betreft een 9-holes baan van 21,5 ha, waarvan ca. 3,5 ha in het beschermd natuurmonument 'Kop van Schouwen' is geprojecteerd. Voor aanleg van deze golfbaan is daarom een vergunning vereist op grond van artikel 12 van de Natuurbeschermingswet. Over deze vergunningaanvraag heeft de Natuurbeschermingsraad onlangs een negatief advies uitgebracht aan minister Braks (3). Bovendien is een wijziging van het huidige bestemmingsplan noodzakelijk. De gemeente Westerschouwen, die wel voelt voor aanleg, heeft deze wijziging inmiddels al in procedure gebracht. Minister Braks heeft de Stichting Duinbe-

TABEL 1. Bestaande en geplande golfbanen in de duinen

A. Bestaande banen

gemeente	lokatie	aantal holes	type baan
1. Zandvoort	't Visscherspad	27	privé
2. Noordwijk	ten Zuiden van De Blink	18	privé
3. Wassenaar	ten Oosten van Meijndel	18	privé
4. Domburg	Kapelse Zeedijk	9	privé

B. Geplande banen

gemeente	lokatie	stand van zaken
5. Schiermonnikoog	diverse	?
6. Ameland	Ballum	?
7. Terschelling	diverse	?
8. Texel	Hanenplas	gaat niet door
9. Heemskerk	Marquette	?
10. Zandvoort	Zuidduinen	gaat niet door
11. Zandvoort	Kostverlorenpark	?
12. Bloemendaal	Landgoed Vogelenzang	gaat niet door
13. Noordwijk	Noordduinen	gaat niet door
14. Katwijk	Berkheide	gaat niet door
15. Den Haag	Harstenhoek of Westduinpark of Waaldorpervlakte of Ruygenhoek	gaat niet door
16. Westerschouwen	Kop van Schouwen	vergunning verleend

houd vlak voor de jaarwisseling laten weten de vergunning voor aanleg te verlenen. De minister meent dat door het stellen van een aantal voorwaarden aan de inrichting en het beheer van de golfbaan 'de schade aan het beschermd natuurmonument zo gering zal zijn dat hierin redelijkerwijs geen aanleiding gevonden kan worden de vergunning te weigeren'.

Bezwaren

De Stichting Duinbehoud is het hiermee in het geheel niet eens. De belangrijkste argumenten voor deze stellingname zijn onder meer het principiële bezwaar tegen het scheppen van een precedent voor aanleg van een golfbaan, die gedeeltelijk in een beschermd natuurmonument komt te liggen en de beëindiging van de potentiële mogelijkheden voor natuurontwikkeling: de ten dele ongeschonden overgang van duingebied naar polder, met alle daarbij behorende gradiëtsituaties, zal voorgoed worden aangetast. Bovendien rukt hiermee de plaatselijk af en toe intensieve recreatie op tot binnen de grenzen van het natuurmonument. De Stichting Duinbehoud heeft dan ook samen met andere natuur- en milieuorganisaties beroep aangetekend bij de Raad van State.

Waakzaamheid

De gang van zaken op de Kop van Schouwen heeft duidelijk gemaakt dat een waakzaam oog voor nieuwe golfbaanplannen een eerste vereiste blijft. De algemene ontwikkeling tot nu toe geeft enigeredens tot tevredenheid, want van de 12 bestaande plannen voor golfbanen in duingebieden gaan er 11 met min of meer grote zekerheid niet door (zie tabel 1). Een nieuwe golfbaan in de duinen kan echter een gevaarlijk precedent gaan vormen waarop bij voortgaande belangstelling voor het golfen op terug zal worden gekomen.

Golfen mag dan een extensieve openlucht sport zijn, in de duinen is er geen plaats voor, evenmin als in andere natuurgebieden.

Met dank aan Anneke Helms voor aanvullende gegevens.

Bronnen

1. KRUYTZER, M., 1987. Golfsport in Nederland. *Natuur en Milieu* 11(4): 13-15.
2. MÖRZER BRYUNS, M.F., 1986. Natuurwaarden van golfbaanterreinen. Samenvatting voordracht.
3. NATUURBESCHERMINGSRAAD, 1987. Golfbanen in natuurgebieden? Advies Natuurbeschermingsraad, Utrecht.
4. NEDERLANDSE GOLF FEDERATIE, 1986. Ontwikkeling golfsport in Nederland. Nota Nederlandse Golf Federatie, Hilversum.
5. NEDERLANDSE GOLF FEDERATIE, 1987. Golf in Nederland 1987. Nederlandse Golf Federatie, Hilversum.

Drs. T.J. Verstrael is als wetenschappelijk medewerker verbonden aan het Centraal Bureau voor de Statistiek.

Ingang golfterrein Noordwijk (foto: T. Verstrael).

Golfbaanterrein van de Haagsche Golf- en Country Club te Wassenaar: van oorspronkelijke struweel en bos is niets meer over (foto: T. Verstrael).